

УДК 001.891:340

[https://doi.org/10.52058/3041-1254-2025-12\(22\)-174-187](https://doi.org/10.52058/3041-1254-2025-12(22)-174-187)

Доманський О. О. слухач 124 навчальної групи факультету професійної освіти та лідерства, Національна академія Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького, <https://orcid.org/0009-0006-2253-964X>

Ляшук Р. М. доктор юридичних наук, доцент, професор кафедри теорії права та кримінально-процесуальної діяльності, Національна академія Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького, <https://orcid.org/0000-0003-0137-0989>

ДО ПИТАННЯ ПРО ЕТАПИ ТА ПОРЯДОК ПРОВЕДЕННЯ ПРАВОВИХ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Анотація. У статті здійснено комплексний і системний аналіз етапів та порядку проведення наукових досліджень, зокрема у сфері правових наук, де особливого значення набуває методологічна послідовність та обґрунтованість отриманих результатів. Розкрито зміст наукового процесу як логічно вибудованої сукупності взаємопов'язаних дій, спрямованих на здобуття нових знань про правові явища, їхню внутрішню структуру, закономірності виникнення і розвитку, а також умови та механізми практичного застосування отриманих висновків у правотворчій, правозастосовній і правооцінній діяльності. Стаття обґрунтовує необхідність чіткого методологічного забезпечення дослідження, що передбачає визначення об'єкта, предмета, мети, завдань, наукової гіпотези, концептуальних підходів та добір ефективних методів пізнання – системного, структурно-функціонального, логіко-правового, компаративного, історико-наукового й емпіричних методів.

Показано взаємозв'язок між підготовчим, основним та завершальним етапами дослідницької діяльності, а також розкрито їхнє значення для формування достовірних, відтворюваних, валідних і практично значущих результатів. Особливу увагу приділено стандартизації наукової роботи відповідно до сучасних міжнародних вимог, включаючи підходи, застосовувані в Європейському дослідницькому просторі, що сприяє уніфікації наукових процедур і підвищенню академічної доброчесності. Узагальнено напрацювання українських учених у галузі методології правових досліджень, що дозволило сформулювати цілісну модель поетапної організації науки у правовій сфері.

Окремий акцент зроблено на апробації результатів та їх упровадженні у практичну діяльність, які виступають завершальними компонентами наукового циклу та підтверджують значущість отриманих напрацювань. Отримані вис-

новки мають прикладне значення для здобувачів вищої освіти, молодих дослідників, викладачів і фахівців, оскільки сприяють підвищенню якості правових досліджень, удосконаленню наукової культури та дотриманню академічних і етичних стандартів. Дослідження також акцентує увагу на важливості дотримання принципів академічної доброчесності та прозорості на всіх етапах наукової діяльності, що сприяє підвищенню довіри до отриманих результатів.

Ключові слова: наукове дослідження, етапи, порядок проведення, методологія, правова наука, апробація, системність.

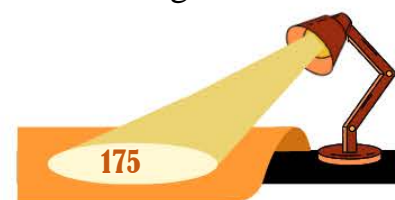
Domansky O. O. student of the 124th study group of the Faculty of Professional Education and Leadership, Bohdan Khmelnytsky National Academy of the State Border Guard Service of Ukraine, <https://orcid.org/0009-0006-2253-964X>

Lyashuk R. M. Doctor of Law, Associate Professor, Professor of the Department of Theory of Law and Criminal Procedure, Bohdan Khmelnytsky National Academy of the State Border Guard Service of Ukraine, <https://orcid.org/0000-0003-0137-0989>

TO THE QUESTION OF THE STAGES AND PROCEDURE OF CONDUCTING LEGAL SCIENTIFIC RESEARCH

Abstract. The article presents a comprehensive and systematic analysis of the stages and procedure of conducting scientific research, with particular attention to the specifics of legal studies, where methodological consistency and the validity of results are of crucial importance. It reveals the essence of the research process as a logically structured set of interrelated actions aimed at obtaining new knowledge about legal phenomena, their internal structure, patterns of emergence and development, as well as the conditions and mechanisms for the practical application of research outcomes in law-making, law-enforcement, and legal assessment activities. The study substantiates the need for a clearly formulated methodological framework, which includes determining the object, subject, purpose, tasks, scientific hypothesis, conceptual approaches, and selecting effective research methods such as systemic, structural-functional, logical-legal, comparative, historical-scientific, and empirical techniques.

The article demonstrates the interconnection and continuity between the preparatory, main, and final stages of the research process, emphasizing their significance for achieving reliable, reproducible, valid, and practically meaningful results. Particular attention is given to the standardization of scientific work in accordance with modern international requirements, including the approaches applied within the European Research Area, which contribute to the unification of research procedures and the strengthening of academic integrity. The study summarizes the methodological contributions of Ukrainian scholars and integrates them with global

standards, enabling the development of a holistic model of staged scientific activity in the field of legal research.

Special emphasis is placed on the approval, dissemination, and practical implementation of research findings, which constitute the concluding phase of the scientific cycle and confirm the relevance and applicability of the obtained results. The study additionally highlights the crucial role of maintaining academic integrity and transparency throughout all stages of the research process, as these principles significantly strengthen the credibility and reliability of the findings. The results presented have practical value for students, young researchers, academics, and practitioners, as they contribute to enhancing methodological competence, improving the quality of legal research, developing scientific culture, and ensuring compliance with academic and ethical standards.

Keywords: scientific research, stages, procedure, methodology, legal science, approbation, systematicity.

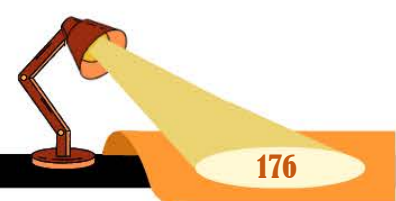
Постановка проблеми. Наукове дослідження є однією з найважливіших форм пізнавальної діяльності, спрямованої на отримання нових знань про закономірності розвитку природи, суспільства та мислення, що виступає основою науково-технічного прогресу, інновацій і розвитку освіти.

У сучасних умовах трансформації наукової сфери, цифровізації, посилення міждисциплінарних зв'язків та інтеграції України у світовий науковий простір особливої актуальності набуває питання дотримання єдиного порядку, логіки та послідовності проведення досліджень. Від якості методологічної бази, структури й організації наукового процесу залежить достовірність отриманих результатів, їх практична цінність і подальше використання у різних галузях знань.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Окремі аспекти даної тематики розкривались у працях таких учених, як Бубній С. [2], Важинський С., Фаренік С. [15], Ікальчик М. І. [14], Кустовська О. [9], Мокін Б. [11], Мокін О. [11], Теслюк В. В. [14], Щербак Т. [3], Юринець В. [17], які досліджували методологію і структуру наукової діяльності, класифікацію досліджень, етапи наукового процесу та принципи організації. Проте питання комплексного аналізу етапів і порядку проведення наукових досліджень потребує подальшого розвитку.

Мета статті. Метою статті є розкриття змісту, етапності та послідовності проведення наукових досліджень, зокрема досліджень, спрямованих на вивчення правових явищ та проблематики правової сфери, а також обґрунтування методологічних і організаційних засад їх здійснення.

Матеріали та методи. У статті дослідження здійснювалося на основі поєднання кількох методологічних підходів, що забезпечило комплексний і всебічний аналіз етапності наукового процесу в правовій сфері. Системний метод дав можливість розглянути наукове дослідження як цілісну структуру, елементи якої взаємопов'язані та підпорядковані логіці наукового пізнання.

Структурно-функціональний метод дозволив виявити функції кожного етапу дослідження, їх призначення та роль у формуванні кінцевого результату. Логіко-правовий метод забезпечив коректність юридичних формулювань, узгодженість категорійно-понятійного апарату та точність інтерпретації правових явищ. Компаративний метод дав змогу порівняти різні наукові підходи до структури та організації досліджень, виявити сильні та слабкі сторони альтернативних моделей. Застосування методу історико-наукового аналізу сприяло з'ясуванню еволюції поглядів на методологію наукових досліджень, що дозволило сформулювати сучасне бачення етапності дослідницької діяльності у галузі права. Використані методи дозволили забезпечити комплексний аналіз правових явищ відповідно до сучасної методології правознавства, що ґрунтується на поєднанні загальнонаукових і спеціально-юридичних підходів [7].

Виклад основного матеріалу. Наукове дослідження – це цілеспрямоване, системне, логічно послідовне та об'єктивне вивчення правових явищ і процесів з метою виявлення нових знань про їхню природу, структуру, закономірності розвитку та можливості практичного застосування результатів [11]. Більш того, даний вид дослідження є особливою формою людської діяльності, спрямованою не лише на накопичення фактів, а й на їх пояснення, інтерпретацію, прогнозування розвитку явищ. Наукове дослідження передбачає постановку проблеми, аналіз стану її розробленості, висунення гіпотези, визначення мети, завдань, об'єкта, предмета, вибір адекватних методів і засобів пізнання, формування теоретичних висновків і практичних рекомендацій. Наукове дослідження у правовій сфері розглядається як цілеспрямоване та системне пізнання правових явищ і процесів із метою встановлення їх природи, структури та закономірностей розвитку [12].

Наукове дослідження має свою специфіку, зумовлену особливостями об'єкта, предмета та мети пізнання, а його зміст полягає у виявленні закономірностей розвитку певних явищ, з'ясуванні їх сутності, структури, взаємозв'язків і механізмів функціонування. Такі дослідження охоплюють як теоретичні аспекти – спрямовані на розширення і поглиблення наукових знань, – так і прикладні, метою яких є розроблення практичних рекомендацій, методик, моделей чи технологій.

Наукове дослідження виконує дві ключові функції:

- когнітивну – спрямовану на пізнання закономірностей і розширення наукової картини світу;
- практичну – орієнтовану на застосування отриманих результатів у реальній діяльності, оптимізацію процесів і розв'язання конкретних проблем, зокрема у сфері правового регулювання, правотворчості та правозастосування [15].

Об'єктом наукового дослідження виступає певна частина об'єктивної реальності, що містить суперечності або невідомі закономірності, які потребують наукового пояснення. До об'єкта можуть належати як матеріальні елементи

(явища природи, технічні системи, соціальні процеси), так і нематеріальні (ідейні концепції, теоретичні моделі, інформаційні структури).

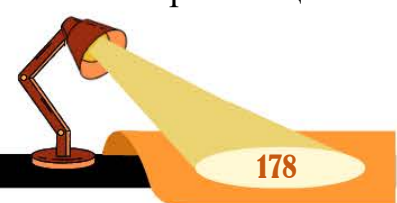
Предметом дослідження є конкретна сукупність властивостей, ознак або характеристик об'єкта, що підлягають безпосередньому вивченню. Наприклад, якщо об'єктом є процес управління організацією, то предметом може бути структура прийняття рішень, фактори ефективності чи механізми взаємодії між учасниками процесу. Мета наукового дослідження полягає у створенні нових знань або вдосконаленні наявних теоретичних положень, що конкретизується через завдання, які визначають логіку дослідження, його послідовність і спрямованість. У правовій науці метою може бути не лише отримання нових теоретичних висновків, а й розроблення рекомендацій для правотворчої чи судової практики [10].

Кожне наукове дослідження, зокрема дослідження, що стосуються правових явищ, повинні відповідати ряду базових вимог, що визначають його якість і наукову вартість. До них належать:

- об'єктивність, тобто незалежність висновків від суб'єктивних оцінок дослідника;
- доказовість – підтвердження кожного висновку аргументами, фактами, статистичними або нормативними даними;
- відтворюваність, що означає можливість повторення результатів за тих самих умов;
- точність і системність – логічна узгодженість положень, чіткість формулювань і відповідність висновків поставленим завданням [17].

Вимоги до проведення правових досліджень передбачають об'єктивність, доказовість, системність і відтворюваність результатів, що є базовими критеріями якості наукових розвідок у теорії держави і права [6]. Не менш важливою є методологічна обґрунтованість, тобто використання науково визнаних принципів і методів пізнання. Будь-яке дослідження повинно базуватися на внутрішній логічній узгодженості, послідовності переходу від постановки проблеми до її вирішення, від емпіричних фактів до теоретичних узагальнень і практичних рекомендацій. Таким чином, наукове дослідження – це не лише процес отримання нових знань, але й структурована система методологічно зумовлених дій, яка забезпечує об'єктивне пізнання правових явищ і створює підґрунтя для подальшого розвитку науки, зокрема юридичної.

Наукові дослідження, як складна форма пізнавальної діяльності, різняться за своєю метою, обсягом, організаційною структурою та тривалістю виконання. Класифікація наукових досліджень дозволяє систематизувати їх за певними критеріями, визначити особливості методологічного підходу, структури та практичного значення. Наукові дослідження класифікують за кількома основними критеріями, що дозволяє систематизувати їх за змістом, метою та організаційними особливостями. Передусім, за цільовим призначенням виді-

ляють фундаментальні, пошукові та прикладні дослідження. Фундаментальні дослідження спрямовані на створення нових теоретичних знань, виявлення закономірностей розвитку об'єктивної реальності та формування нових наукових напрямів; результатом таких розвідок стають концепції, теорії та методологічні підходи, що розширюють наукову базу відповідної галузі [11].

Пошукові дослідження мають на меті встановлення нових закономірностей, принципів або можливих шляхів розв'язання проблем; вони становлять проміжну ланку між фундаментальними та прикладними дослідженнями й забезпечують формування гіпотез для подальшої наукової роботи [16]. На відміну від них, прикладні дослідження орієнтовані на практичне впровадження здобутих результатів у різних сферах – науці, техніці, економіці чи праві; у тому числі під час дослідження правових явищ, де прикладні розвідки спрямовані на вдосконалення правотворчої діяльності та правозастосування [17].

За критерієм тривалості виконання виділяють короткотермінові, середньотермінові та довготермінові дослідження. Короткотермінові зазвичай тривають до одного року та виконуються у формі курсових, кваліфікаційних або дипломних робіт. Середньотермінові тривають 2–3 роки, частіше притаманні магістерським або колективним дослідницьким проектам. Довготермінові дослідження, що перевищують тривалість трьох років, реалізуються у вигляді кандидатських і докторських дисертацій або масштабних науково-дослідних програм і характеризуються глибиною, системністю та комплексністю опрацювання матеріалу [11].

У межах організаційного критерію розрізняють індивідуальні, групові та міждисциплінарні дослідження. Індивідуальні дослідження виконуються одним науковцем та вирізняються високим рівнем концентрації зусиль і глибоким опрацюванням теми. Групові дослідження проводяться колективом фахівців, що дозволяє розподіляти завдання, поєднувати різні підходи та охоплювати ширший спектр проблем. Міждисциплінарні дослідження ґрунтуються на інтеграції знань і методів різних галузей; у правознавстві вони поєднують юридичні, економічні, соціологічні, інформаційні та інші підходи, що забезпечує комплексне розкриття складних правових явищ [2]. Особливого значення у сучасній науці набувають міждисциплінарні правничі дослідження, які забезпечують комплексне вивчення правових явищ у поєднанні з економічними, соціологічними чи інформаційними факторами [13]. Таким чином, класифікація наукових досліджень відображає багатогранність наукової діяльності та визначає підхід до її організації. Незалежно від виду, усі дослідження проходять певні етапи наукового процесу, які забезпечують логічність, системність та достовірність отриманих результатів.

Послідовність і якість виконання кожного етапу впливають на кінцевий науковий результат. Тому важливо детально розглянути етапи та порядок проведення наукових досліджень, особливо у дослідженні правових явищ, що потребує підвищеної точності та логічної узгодженості. Кожен тип дослідження

потребує специфічного планування та структурування етапів, але порядок їх логічного виконання є спільним. Науковий процес є багаторівневою системою, у якій кожен етап виконує окрему функцію. Тривалість наукових досліджень може бути різною: короткотермінові – до одного року, довготермінові – два-три роки і більше [4].

Загальноприйнята послідовність етапів включає:

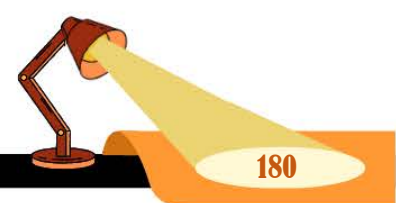
1. Визначення об'єкта, предмета, мети та завдань дослідження. Першим кроком будь-якого дослідження є усвідомлення того, що саме підлягає пізнанню. Саме з уточнення об'єкта і предмета розпочинається процес пізнання, оскільки це дозволяє встановити межі дослідження, його спрямованість і зміст. На цьому ж етапі формулюються основні цілі, що відображають кінцевий очікуваний результат, та завдання, які конкретизують шляхи досягнення поставленої мети. Дослідник також обґрунтовує актуальність теми, здійснює попередній аналіз літературних джерел, збір і систематизацію базової інформації, формує первинні припущення або гіпотези [15].

2. Формування гіпотези. Наступним етапом є висунення та обґрунтування робочої гіпотези – наукового припущення щодо сутності об'єкта, характеру взаємозв'язків між його елементами та можливих закономірностей розвитку. Гіпотеза формується на основі зібраної інформації, аналізу літературних джерел, результатів попередніх досліджень і власних спостережень дослідника. На даному етапі можуть проводитися попередні експерименти, спостереження або аналітичні розрахунки, які дозволяють перевірити логічну послідовність і реалістичність висунутих припущень [4].

3. Теоретичний етап. Даний етап передбачає аналітичне вивчення закономірностей розвитку досліджуваного явища, узагальнення наявних наукових результатів і побудову теоретичної моделі об'єкта. Його зміст полягає у синтезі результатів попередніх досліджень, порівняльному аналізі наукових підходів, систематизації понять і формулюванні теоретичних положень, які поглиблюють розуміння сутності об'єкта. Метою є уточнення вихідних понять, узгодження їх із гіпотезою та створення цілісної концептуальної основи подальшої експериментальної або аналітичної роботи. Результатом теоретичного етапу є формування понятійно-категоріального апарату, визначення основних напрямів і критеріїв дослідження [2].

4. Експериментальний (дослідний) етап Експеримент – найскладніша й водночас найважливіша частина наукового процесу. Його мета – перевірити достовірність гіпотези, встановити закономірності, виявити нові факти. У традиційній послідовності експеримент проводиться після теоретичного етапу, коли вже сформульовано гіпотезу та передбачено очікувані результати. Проте в пошукових дослідженнях можлива інша логіка – спочатку проводиться емпіричне спостереження, а потім формулюється теоретичне узагальнення [4].

5. Аналіз результатів та співставлення даних. Після проведення теоретичного та експериментального етапів дослідження здійснюється порівняння

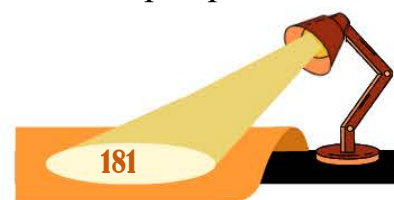

отриманих результатів, їх співставлення з попередньо висунутою гіпотезою. У межах правової науки це передбачає перевірку обґрунтованості зроблених висновків щодо природи, змісту чи динаміки досліджуваних правових явищ, а також оцінку відповідності отриманих даних чинним підходам правової доктрини. Мета цього етапу – підтвердити або спростувати початкові припущення, визначити рівень достовірності сформульованих висновків і їх релевантність для правозастосовної практики. Якщо гіпотеза не підтверджується, дослідник повертається до попереднього етапу, коригує методику, аналізує нормативні джерела більш детально або уточнює теоретичну модель правового явища [16].

6. Формулювання висновків і пропозицій. На завершальному етапі дослідження здійснюється узагальнення отриманих результатів, їх логічне осмислення та систематизація. У правовій науці цей етап передбачає формування підсумкових висновків щодо природи, структури та динаміки досліджуваних правових явищ, оцінку їх відповідності чинним нормам права та правовій доктрині. На основі аналізу емпіричних, нормативних та теоретичних даних формуються підсумкові наукові положення, які мають бути послідовними, аргументованими та узгодженими з метою та завданнями дослідження. Висновки повинні містити елементи наукової новизни: уточнені дефініції правових понять, запропоновані концептуальні моделі, правові рекомендації, удосконалені підходи до правозастосування чи правотворчості. На цьому етапі також формулюються практичні рекомендації та пропозиції щодо використання результатів у правозастосовній практиці, наукових дослідженнях, освітньому процесі чи нормотворчій діяльності. Підсумкові положення дослідження стають основою для прогнозування розвитку правового регулювання та визначення напрямів подальших правничих пошуків [3].

7. Опис матеріалів дослідження. На даному етапі відбувається перехід від аналітичної роботи до створення завершеного наукового продукту. Основним завданням є узагальнення результатів, їх систематизація та послідовне відображення у структурі наукової праці. Дослідник формує логіку викладу матеріалу відповідно до поставленої мети й завдань, забезпечує зв'язність між теоретичними положеннями, методами та отриманими результатами. У правових дослідженнях особлива увага приділяється точності цитування нормативно-правових актів, рішень судової практики та доктринальних позицій, оскільки саме вони формують доказову базу юридичного аналізу. Особливе значення має якість наукової аргументації – кожне положення має бути підтвержене доказами, логічними висновками або емпіричними даними. Також важливо дотримуватися академічних стандартів оформлення: правильно наводити цитати, таблиці, схеми, дотримуватися єдиного стилю посилань і структури розділів [16].

8. Обговорення, рецензування та апробація результатів. Одним із завершальних кроків дослідницького процесу є представлення та перевірка

отриманих результатів у науковій спільноті. Обговорення висновків на конференціях, семінарах, у наукових виданнях або під час експертного рецензування дозволяє оцінити рівень достовірності, наукової новизни та практичної придатності результатів. У юридичній науці апробація має додатковий зміст – результати мають бути не лише теоретично обґрунтованими, а й зіставленими з актуальними потребами правозастосовної практики. Апробація виступає не лише формальною процедурою, а й важливим елементом наукової комунікації, що сприяє вдосконаленню роботи, уточненню її теоретичних положень та формуванню об'єктивної оцінки внеску автора. Через публічне представлення результатів дослідження проходить верифікацію – перевірку їх відповідності науковим критеріям, методологічній обґрунтованості та реальним потребам суспільства. Таким чином, апробація завершує науковий цикл, підтверджує не лише правильність обраної методики, а й здатність дослідника інтегрувати власні напрацювання у ширший науковий контекст [1].

9. Впровадження результатів у практику. Завершальний етап передбачає трансформацію наукових висновків у конкретні рішення, рекомендації та інструменти, що можуть бути застосовані у діяльності органів державної влади, юридичної практики, освітніх та наукових установ. У правових дослідженнях особлива увага приділяється тому, щоб отримані результати враховували потреби правозастосування, узгоджувалися з чинним законодавством та сприяли вдосконаленню нормотворчої, правозастосовної або правопросвітницької діяльності. Практична апробація забезпечує перевірку ефективності запропонованих моделей чи методик, дозволяє оцінити їх релевантність у реальних умовах та адаптувати результати для використання в юридичній освіті, експертній та судовій практиці. Саме впровадження результатів завершує науковий цикл, підтверджуючи їх наукову цінність і практичну придатність [14].

Якщо попередньо було розглянуто змістовну структуру етапів наукового дослідження, то далі доцільно зупинитися на порядку їх реалізації, що відображає логічну послідовність і взаємозв'язок усіх елементів наукового процесу. Порядок проведення дослідження визначається внутрішньою логікою наукового пізнання, що реалізується у послідовному переході: від виявлення проблеми – до формування гіпотези, від гіпотези – до побудови теоретичної моделі, від теорії – до її перевірки на практиці, і зрештою – до впровадження результатів у діяльність. У правовій науці така логіка відображає необхідність узгодження теоретичних положень із правовими нормами, доктринальними підходами та практикою їх застосування, що забезпечує цілісність, системність і наукову керованість дослідження правових явищ. Подібна послідовність розглядається також у сучасних підходах до методології правничих досліджень [5].

Порядок проведення наукового дослідження має як лінійний, так і циклічний характер. Лінійність означає, що кожен етап є логічним продовженням попереднього, а циклічність – що результати дослідження, навіть

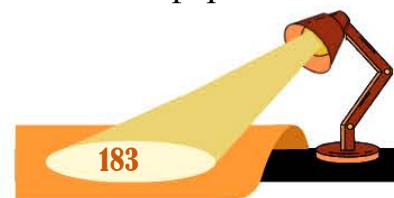

завершеного, можуть бути вихідною основою для нових пошуків. У цьому полягає сутність наукової еволюції – поступове уточнення, розширення та переосмислення вже отриманих знань [3]. У загальному вигляді порядок проведення дослідження охоплює три послідовні періоди: підготовчий, основний і завершальний.

Підготовчий період є фундаментом усього дослідження, оскільки саме на цьому етапі формуються концептуальні засади роботи та визначається напрям подальшого наукового пошуку. У правовій науці підготовчий етап включає обґрунтування актуальності дослідження конкретного правового явища, вибір і формулювання теми, визначення об'єкта та предмета дослідження, постановку мети й завдань, а також розроблення дослідницької програми. До цього етапу належить підбір нормативних, доктринальних і практичних джерел, формування теоретичної бази, аналіз правозастосовної практики та уточнення понятійно-категоріального апарату. Важливо забезпечити методологічну визначеність: обрати систему методів, концептуальний правовий підхід, критерії достовірності майбутніх результатів і способи верифікації правових висновків. Особливе значення має складання робочого та календарного планів, що структурують дослідницький процес, забезпечують логічну послідовність і дисципліну наукової діяльності. Недооцінка підготовчого періоду нерідко призводить до методологічної неузгодженості, нечіткості правових висновків або дублювання дослідницьких зусиль у подальших етапах роботи, на що звертала увагу сучасна правнича методологія [12].

Основний період – це серцевина дослідження, у межах якої здійснюється активне пізнання, збір, аналіз та узагальнення даних, де реалізується теоретичний та емпіричний компоненти роботи: проводиться аналіз джерел, систематизація фактів, перевірка гіпотези, уточнення понять, формулювання теоретичних положень. У правовій науці цей етап включає глибокий аналіз нормативних актів, правозастосовної практики, доктринальних позицій, а також осмислення взаємодії правових явищ у контексті сучасних соціально-правових процесів. Особливістю цього періоду є його інтеграційний характер – поєднання теоретичного правового мислення та практичного досвіду, що дозволяє формувати науково обґрунтовані висновки. Ключовим завданням є досягнення внутрішньої логічної узгодженості результатів, тобто такої побудови аргументації, де кожен висновок є наслідком аналізу попередніх положень. Значущим є дотримання принципу доказовості, який передбачає використання достовірних джерел, перевірених фактів, нормативних матеріалів та коректних методів обробки даних. Основний період має динамічний характер: гіпотези можуть уточнюватися або змінюватися в міру отримання нових фактів, що забезпечує живий, саморегульований розвиток правничого дослідження та формування науково обґрунтованих висновків [8].

Завершальний період – це стадія систематизації, оцінки та практичної апробації результатів, яка у правовій науці охоплює не лише технічне оформ-

лення тексту дослідження (дисертації, статті, звіту), але й перевірку коректності інтерпретації правових явищ, узгодженості висновків із чинним законодавством та положеннями правової доктрини. На цьому етапі здійснюється обговорення результатів у науковому правничому середовищі, рецензування, доопрацювання та публікація матеріалів, а також апробація та впровадження напрацьованих положень у правотворчу чи правозастосовну діяльність. Відбувається остаточна перевірка достовірності отриманих висновків, визначається їх наукова новизна, практична значущість та потенціал впливу на розвиток юридичної науки [16].

Фінальною стадією є реалізація результатів дослідження: включення нових знань у навчальний процес, нормативно-правові акти, методичні рекомендації, судову практику чи управлінські рішення, де наукове знання переходить у сферу практики, що є кінцевою метою будь-якої наукової діяльності [2].

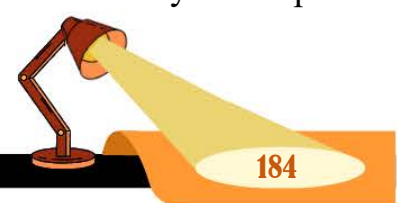
Таким чином, порядок проведення дослідження – це система організаційно-методичних дій, яка забезпечує логічність, послідовність і достовірність результатів. Його дотримання гарантує структурну цілісність наукового пошуку, а відхилення чи пропуск будь-якого етапу призводять до спотворення логіки пізнання, зниження якості висновків або втрати практичної цінності роботи. Порядок виконання дослідження є не лише технологічною, а й філософсько-методологічною категорією, що відображає внутрішню логіку розвитку знання – від зародження ідеї до її практичного втілення.

На сучасному етапі розвитку науки особливого значення набуває не лише дотримання формальної послідовності етапів дослідження, а й забезпечення гнучкості, міждисциплінарності та інтеграції наукової діяльності з практикою. В умовах швидкої трансформації суспільства, інноваційних змін та цифровізації наукового середовища зростає потреба у розширенні методологічного інструментарію, поєднанні традиційних і сучасних методів аналізу, моделювання та прогнозування. Таке поєднання дозволяє підвищити точність, достовірність і прогностичну цінність результатів, роблячи їх придатними для практичного застосування у різних галузях діяльності – від освіти і технологій до управління, економіки та соціальних досліджень.

Важливим напрямом розвитку сучасної науки є також формування культури академічної доброчесності, розвиток критичного мислення та аналітичної самостійності дослідників. Науковець має не лише відтворювати існуючі концепції, але й переосмислювати їх у контексті нових викликів, виявляти суперечності, уточнювати поняття та пропонувати власні рішення.

Сприяє цьому впровадження системи наукового наставництва, міжінституційного співробітництва та відкритої наукової комунікації, які забезпечують обмін досвідом, підвищення якості досліджень і створення єдиного методологічного простору.

На мою думку, подальший розвиток методології наукових досліджень має бути спрямований на створення національних стандартів дослідницької

діяльності, адаптованих до міжнародних вимог і кращих практик світової науки, що дозволить забезпечити прозорість, відтворюваність і порівнюваність результатів, сприятиме підвищенню якості наукових робіт та інтеграції української науки у глобальний науковий простір. У контексті правових досліджень особливо важливим є узгодження методологічних підходів із принципами верховенства права, правової визначеності, поваги до прав людини та актуальними потребами правозастосування. Не менш суттєвим є дотримання принципів системності, логічної послідовності, відкритості й етичної відповідальності на всіх етапах наукового пошуку. Зазначені чинники забезпечують формування юридично обґрунтованих висновків, підвищують рівень їх нормативної, доктринальної та практичної цінності, а також сприяють зміцненню довіри до результатів досліджень у правничій сфері.

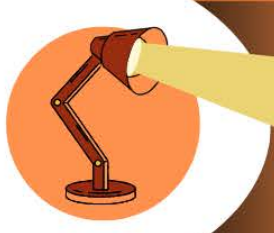
Висновки. Отже, наукове дослідження є складним багатоступеневим процесом, який поєднує теоретичну, методологічну й організаційну діяльність. Кожен етап має власне призначення, логічно пов'язаний з іншими та забезпечує цілісність наукового процесу. У сфері правових досліджень особливого значення набуває перевірка результатів на відповідність принципам правової визначеності, верховенства права та актуальним потребам правозастосовної практики. Отримані наукові висновки повинні сприяти удосконаленню законодавства, розвитку юридичної доктрини та формуванню ефективних механізмів правового регулювання.

Послідовне виконання етапів – від формулювання теми до впровадження результатів – створює умови для достовірності, об'єктивності та практичної цінності отриманих знань. Перспективами подальших наукових досліджень у досліджуваній сфері є розроблення моделей оптимізації етапів наукової діяльності, впровадження цифрових технологій у процес досліджень, посилення міждисциплінарних зв'язків і міжнародної наукової інтеграції.

Література:

1. Апробація наукових результатів дисертаційного дослідження. *nauka.gov.ua*. URL: <https://nauka.gov.ua/information/aprobatsiia-naukovykh-rezultativ-dysertatsiinoho-doslidzhennia/>
2. Бубній С. М. Етапи організування експериментального дослідження: специфіка та рекомендації. *Академічні візії*. 2025. Вип. № 39. URL: <https://academy-vision.org/index.php/av/issue/view/33>
3. Важинський С. Е., Щербак Т. І. Методика та організація наукових досліджень: навч. посібник. Суми : СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2016. 260 с.
4. Вітченко А. О., Вітченко А. Ю. Основи наукових досліджень у вищій школі : підручник. Київ: ФОП Ямчинський О. В., 2020. 272 с.
5. Гусарев С. Д., Тихомиров О. Д. Юридична деонтологія: методологічні засади правничої діяльності. Київ: НАВС, 2018. 240 с.
6. Жаровська І. М. Щодо проблем методології теорії держави і права. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія : Юридичні науки. 2015. № 827. С. 138–141. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vnulpurn_2015_827_24

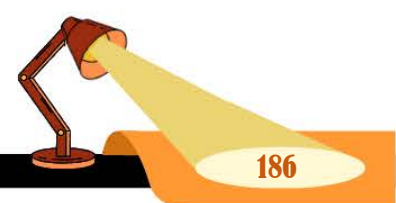

7. Кельман М. С. Методологія сучасного правознавства: становлення та основні напрями розвитку. *Психологія і суспільство*. № 4. 2015. С. 33–46.
8. Костицький М. В. Деякі питання методології юридичної науки. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2013. № 1. С. 3–11. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvknuvs_2013_1_
9. Кустовська О. В. Методологія системного підходу та наукових досліджень: курс лекцій. Тернопіль : Економічна думка, 2005. 124 с.
10. Методологія наукових досліджень у галузі: практикум: навч. посіб. для студ. спеціальності 151 «Автоматизація та комп'ютерно-інтегровані технології» / КПІ ім. Ігоря Сікорського; уклад.: Н. І. Бурау, В. С. Антонюк, Д. О. Півторак. Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2021. 58 с.
11. Мокін Б. І., Мокін О. Б. Методологія та організація наукових досліджень. Вінниця : ВНТУ, 2014. 180 с.
12. Сибірня Р. І. Сучасні підходи до проведення наукових досліджень у юриспруденції. *Право.ua*. 2021. №3. С. 28–34.
13. Сучасні підходи до методології правничих досліджень : збірник наукових праць міжнародної науково-практичної конференції з нагоди 100- річчя з дня народження дійсного члена (академіка), академіка-засновника Національної академії правових наук України Федора Глібовича Бурчака (3 квітня 2024 року, Київ). Київ : Науково-дослідний інститут приватного права ім. Ф. Г. Бурчака НАПрН України, 2024. 210 с.
14. Теслюк В. В., Ікальчик М. І. Методика проведення наукових досліджень. *Науково-технічне співробітництво: принципи, механізми, ефективність* : матеріали Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції. Зб. наук. пр. / редкол.: Литовченко О. В. (голова) та ін. Ніжин, 2020. С. 305–310. URL: https://natsc.org.ua/docs/Conferencia/2020/Conferencia_m_at_20200423.pdf#page=305
15. Фаренік С. А. Логіка і методологія наукового дослідження. Київ, 2000. 340 с.
16. Формула якісного правового дослідження: навчальний посібник / Д. П. Євтеєва, В. С. Батиргареева, А. В. Лапкін / за редакцією д.ю.н., проф. В. С. Батиргареевої. Харків : Майдан, 2024. 110 с.
17. Юринець В. Є. Методологія наукових досліджень : навчальний посібник. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2011. 178 с. URL: https://institut-zerna.com/education/docs/silabus_navdoslidnyka/metodoligiya-naukovyh-doslidgen.pdf

References:

1. Aprobatsiia naukovykh rezultativ dysertatsiinoho doslidzhennia [Approbation of the scientific results of dissertation research]. Ministry of Education and Science of Ukraine – nauka.gov.ua. Retrieved from: <https://nauka.gov.ua/information/aprobatsiia-naukovykh-rezultativ-dysertatsiinoho-doslidzhennia/> [in Ukrainian].
2. Bubnii, S. M. (2025). Etapy orhanizuvannia eksperymentalnoho doslidzhennia: spetsyfika ta rekomendatsii [Stages of organizing experimental research: specifics and recommendations]. *Akademichni vizii*, (39). Retrieved from: <https://academy-vision.org/index.php/av/issue/view/33> [in Ukrainian].
3. Vazhynskiyi, S. E., & Shcherbak, T. I. (2016). *Metodyka ta orhanizatsiia naukovykh doslidzhen: navchalnyi posibnyk* [Methods and organization of scientific research: textbook]. Sumy: SumDPU im. A. S. Makarenka. 260 p. [in Ukrainian].
4. Vitchenko, A. O., & Vitchenko, A. Yu. (2020). *Osnovy naukovykh doslidzhen u vyshchii shkoli: pidruchnyk* [Fundamentals of scientific research in higher education: textbook]. Kyiv : FOP Yamchynskiyi O. V. 272 p. [in Ukrainian].

5. Kustovska, O. V. (2005). Metodolohiia systemnoho pidkhodu ta naukovykh doslidzhen: kurs leksii [Methodology of the systems approach and scientific research: lecture course]. Ternopil: Ekonomichna dumka. 124 p. [in Ukrainian].

6. Burau, N. I., Antoniuk, V. S., & Pivtorak, D. O. (2021). Metodolohiia naukovykh doslidzhen u haluzi: praktykum [Methodology of scientific research in the field: practical manual]. Kyiv : Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute. 58 p. [in Ukrainian].

7. Mokin, B. I., & Mokin, O. B. (2014). Metodolohiia ta orhanizatsiia naukovykh doslidzhen [Methodology and organization of scientific research]. Vinnytsia : VNTU. 180 p. [in Ukrainian].

8. Tesliuk, V. V., & Ikalchyk, M. I. (2020). Metodyka provedennia naukovykh doslidzhen [Methodology of conducting scientific research]. Naukovo-tekhniche spivrobitnytstvo: pryntsypy, mekhanizmy, efektyvnist [Scientific and Technical Cooperation: Principles, Mechanisms, Efficiency]: Materials of the All-Ukrainian Scientific and Practical Internet Conference. Nizhyn. Pp. 305–310. Retrieved from: https://nadc.org.ua/docs/Conferencia/2020/Conferencia_mat_20200423.pdf#page=305 [in Ukrainian].

9. Farenik, S. A. (2000). Lohika i metodolohiia naukovoho doslidzhennia [Logic and methodology of scientific research]. Kyiv. 340 p. [in Ukrainian].

10. Yurynets, V. Ye. (2011). Metodolohiia naukovykh doslidzhen: navchalnyi posibnyk [Methodology of scientific research: textbook]. Lviv : Ivan Franko National University of Lviv. 178 p. Retrieved from: https://institut-zerna.com/education/docs/silabus_navdoslidnyka/metodoligiya-naukovykh-doslidgen.pdf [in Ukrainian].

